

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI:

DR. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról.	145	Hőseink emlékének megőrzítése.	
Ima. (Ba ázs Ferenc)	146	(Pálffy Akos)	151
Nők világa: A magyar nő értelem		Id. Máté Lajos	153
volta. (Perce né Kozma Flóra). 147		Tűzhely mellett. (Útő Lajos)	154
A mi katonáink. (Orbók Gyula)....	149	Egyházi és iskolai mozgalmak	156 -160

„SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“
NŐI IMÁDSÁGOS KÖNYV KARÁCSONYRA KÉSZEN LESZ!

Az Unitárius Közlöny ára 5 kor.

A D. F. E. örökös alapítói.

168. Bercezy Lajos Rava
 169. Györfi István ig. tanító Hsztmárton
 170. Ürmösy Jenőné Bencur Elza Klvár
 171. „Iréнке emlékére“ M-lnar Ákos és neje Hadik Irénke.
 172. Káli Nagy István emléke 4 0 kor.
 173. Peck Emil Agost Budapest
 174. Tanka Béla Kövend
 175. Derzi Géza hősi halott emléke
 176. Andrásy Árpád pénzt. Brassó
 177. Sinczky Géza áll. főg. tanár Nagysz.
 178. Székely György gondnok eml.
 179. Szentgyörgyi János gond. Nagysz.
 180. Patakfalvi Gergely neje és fia eml. Nagyszeben.
 181. Árkosi Tamás lelkész Nagyszeben
 182. Farkas Albertné Boros Piki
 183. Kovács József tanító Kolozsvár
 184. Budapesti egyházközség
 185. Sándor Jenő főerdőmérnök
 186. Czupor Miklós hős emléke.
 187. Pausperlt Károlyné sz. Fekete Eszter Bpest.
 188. Faluvégi Aron p. ü. tanácsos Bp.
 189. Unitárius Nők Szövetsége Szentgerice.
 190. Sándor Géza lelkész Siménfalva
 191. Dr. Hajós Béla 140 kor. Bpest.
 192. Bacsilla Sándor radkövi.
 193. Bacsilla Sándorné
 194. Bacsilla Balambér
 195. Dr. Pazsint Mihályné és Pista eml.
 196. Bágyoni Unit. Nők Szövetsége.
 197. Csongvay Dénesné, Csép Vilma
 198. Csongvay Dénes ig. tanító főhadn.
 199. Dr. Albert Anna tanár
 200. Dr. Albert Margit orvos
 201. Hadházy József és neje Kele Ida emléke.
 202. Hadházy Sándor pénztárnok
 203. Szinte Sándor és neje Hadházy Janka
 204. Rend Domokos eml ke
 205. Ferenczy Lajos felsőrákos
 206. Béla István és Irené emléke
 207. Egy elesett hős emlékére. Göncz I.
 208. Kriza Sándor emlékére. Kriza Ágn.
 209. Mezey Dezső kjegyző Mezőszengyel.
 210. Als járai egyházközség.
 211. Sebestyén Artur és neje Bp. 150 k.
 212. Fizélt Alajos, Keszthely.
 213. Halter Rudoifné, Kolozsvár.
 214. Óváriné Göncz Ágnes, S. Szentgyörgy.
 215. Solymossyné Raffaj Irma emléke 300 K.
 216. Gal Györgyné sz. Pál Borbála emléke.
 217. Gal Miklós és neje Lipkay Mária emléke.
 218. Egyházközség Szentgerice.
 219. Ifj. Báró Daniel Lajos
 220. Báró Daniel Ferenc
 221. Dr. Gyulay Tibor Budapest.
 222. Váry V. Sinczky Julia emlékére.
 223. Almási Ferenc takp. ig. Torockó.
 224. Dr. Balogh Gy. Balogh Jánosné. Borbély Judit nevében.
 225. Varga Zsigmond unitárius lelkész és neje Lőrinci Lidia emléke.
 226. Kócs András kjegyző Felsőszék
 227. Ifj. báró Daniel Lajosné Gyöngyössy Berta.
 228. Kolozsi Dávid Ferenc ifj. egylet Kato Klára emlékére.
 229. Mathé Lajos ny. k. tanító és ének. vezér emléke.
 230. Máthé István hősi halott emléke.
 231. Guráth Béláné Bodnár Erzsé urnő.
 232. Móritz Mártonné Vári Eszter emléke.
 233. Jakab Gézané emléke.
 234. Bede Jankó m. kir. honv. hadnagy emléke
 235. Szigethyné Albert Anna emléke 200 K.
 236. Tordátfalvi Halmágyi Sándor budapesti kir. tábl. bíró emléke.
 237. Halmágyi Gábor kir. kultur főm. r. nök Brassó.
 238. Tordátfalvi Nemes József őrnagy.
 239. Szathmáry Ferenc áll. tanító.
 240. Tarc-afalvi Albert és neje Imets Zsuzsa.
 241. Reichart Károly közs. jegyző.
 242. Aranyosrákosi egyházközség.
 243. Várfalvi Pálty Károly emléke.
 244. Dr. Ezyed Balázs főorvos Sz. Udvh.
 245. Lőrinczy Geza főzynn. tanár.
 246. Ujtordai Kövály Mihály és Ernő emléke.
 247. Dr. Pálffy Ferenc ügyvéd Dsztmárton
 248. K. Weress László és neje K. Nagy Berta, Kolozsvár.
 249. Guidó Béla esperes Dicsősztmárton.
 250. Dobieczy Sándorné Budapest.
 251. Jardoecz László és neje Torda. 300-ik alapító. Nevtelen.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI:
DR. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 5 korona. Egyes szám ára: 50 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 3 koronát, összesen 5 koronát fizetnek. Örökös alapítói díj 100 korona. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Mi kell a léleknek? Nyugalom, csöndesség, hogy magával lehessen és azzal, akit szem nem látott, de aki nélkül a lélek árva, elhagyott és bizonytalan. Megtanított az idegfeszítő háboru sok dologra, de semmit sem éreztet oly kínzó vágyakozással, mint a békét, a nyugalom óráját. Hiszen tudunk már aludni, még mulatozni is, de eközben is az jár az elménkben: vajjon mi hirt fogunk hallani? Lennénk inkább fák, vagy férgek, melyek a telet magukban, teljes csöndben töltik! Csöndet és nyugalmat adj nekünk békességnek hatalmas teremtő Istene!

*

Az unitárius egyház kormányzásában a világi elem túlnyomó számban szerepel. Ez felel meg a hívek összeségének és az unitárius vallás demokratikus elveinek. Mindig szerencsés volt az Egyház a világi fővezérek megválasztásában. Mindig olyanokat ültetett a főgondnok-elnöki székbe, akik széles látókörűek voltak, az országban is tekintélynek örvendtek. A közelgő lőtanácsi gyűlésen, október 27-ikén, ismét alkalma nyílik a tanácsosok seregének, hogy bölcsességüket és előrelátásukat bebizonyítsák. Főgondnok-választás lesz.

*

Asszonyt a parochiára! Nehány hónap alatt már többször elhangzott a r. kath. papság azon jogsérelme elleni panasz, hogy nekik nem szabad nőszülni. Soha jobbkor! Soha oly nagy szüksége

a magyar nemzetnek a tiszta családi életre, mint most! Csak gondoljuk el, hogy egy év alatt tizezer pap köthetne házasságot. Mit jelent ez a nemzetnek, ha nyereség lenne s mit jelent most is, ezután is, ha veszteség marad, ha — amint a Pesti Hirlap írja — a papokat „bűnös szeretkezések fertőjébe térelük“. — Vannak közöttünk is nőtlen papok! Hát róluk mit mondanak, minthogy őket sem egyházi, sem állami törvény nem tiltja el a házasodástól?

Ima.

Mindenség Atyja, szerető Istenünk! Eláll a szavunk, mikor nagyságodról akarunk beszélni, mert nem találunk hozzád illő szavakat, megrebber a pillantásunk, mikor dicsőséged napjába tekintünk, mert megvakít a nagy fényesség, mégis oly szívesen beszélünk rólad és oly szívesen nézünk feléd, mert szótalanságunkban is érezzük és vakságunkban is látjuk soha ki nem apadó, örökké tartó szeretetedet. Jó Istenünk, olyan megdöbbenő, mikor a te láthatatlan, szent kezed megakasztja a kezünket az útésben és összeszorítja szánkat a szitokban. Olyan csodálatos, mikor haragban égő szívünket egyszerre megenyhited, mikor a sötét viharfelhők közül kisüt ránk a nap fénylő sugara. Olyan nagy szégyenérzet fog el, mikor eszünkbe vesszük mind, ami jót velünk tettél és szégyenkezve gondolunk saját bűneinkre, mert lesújtónak tetszik nekünk a te nagy szereteted akkor, mikor telve vagyunk emberi gyengeségekkel. Méltatlanok vagyunk szeretetedre, Uram! Legkisebb gondolatunk sem fakad tiszta jósból s ha jó gondolataink vannak, azok is megfűródtek előbb a bűn fertőjében. Olyan a szívünk, mint az ingovány közepén levő vár, amelyben tündérek lagnak, az egyik szeretni tud, a másik jól cselekedni, a harmadik igazságot tenni a parton levő emberekkel, de amig átússzák a hosszú tavat, a szereteiből gyűlölet, a jó cselekedetből bűn és az igazságból igazságtalanság válhat. És ha sikerül néha úgy keresztül jutni a szívet körülvevő kísértő tengeren, hogy ellenállva a bűnnek, szent tisztaságában szállhat ismét partra az ember, akkor is Uram, neked köszönhetjük ezt! A te nagy szeretetednek köszönünk mindent, amely szárnyat kötött a jónak oldalára, hogy gyorsan repülhessen, hogy elfordithassa bűnre eső tekintetét, hogy tisztán élhessen a te országodban, itt a földön.

Eláll a szavunk, mikor rólad akarunk beszélni és megrebber a tekintetünk, mikor feléd nézünk, jó Istenünk! De nem marad némán lelkünknek szája, telve van az a te dicséreteddel, imádásod-

dal. Nem tudjuk mit kérjünk, mert annyi minden lenne, amit teljesülve szeretnénk látni, te tudod legjobban, hogy melyiket add meg. Óh add hát meg jó Istenünk, amit leginkább szeretnénk. Add, hogy soha se hülljön ki szivünk a szeretet hiányában s ha majdan magadhoz veszel minket örök életre, ott is telve legyen szent szeretettel. Ámen.

Balázs Ferenc.

Nők világa.

A magyar nő éretlen volta.

Irta: **Perczelné Kozma Flóra.**

Az „Unitárius Közlöny“ legutóbbi számában a szerkesztő asztaláról megjelent igazságos és emberséges megjegyzések bátorítanak fel arra, hogy a következő sorokat be merjem lapunkba küldeni.

Amint előre látható volt, leszavazták a nők választójogát. Talán nem is maga a tény volt a legszomorubb a számunkra, hanem elsősorban az a *hangulat*, amely közben a leszavazás megtörtént.

Az ellenpártnak nem az az utóljára fentartott, csattanó argumentuma volt a legmegdöbbentőbb, mely szerint az utolsó tanulatlan iskolaszolgától logikusabb szavazást várhatunk, mint a legműveltebb és képzetlenebb igazgatónőtől — hanem az a *derűs helyeslés*, az az *elégedett nevetés* és végül az a triumfussal végzett gratuláció, mellyel a magával elégedett szónokot elárasztották.

Én világért sem azt akarom megvitatni, hogy igaza lehetett-e az ellenvéleménynek, mikor ezt a kissé elhamarkodott kijelentést tette ugyanakkor, mikor merészen kifogásolta a nők választójoga mellett elhangzott nagyszabású beszédek „logikáját“, — csak azt hangsúlyozom, hogy ha ez az állítás véletlenül csakugyan igaz lenne és a magyar asszony, magyar anya lelke csakugyan olyan üres, olyan tehetségtelen volna, hogy még a legnagyobb kiművelődés és tanultság sem tudna annyi logikát belőle kiváltani, hogy mint szavazó állampolgár tisztában legyen azzal, hogy *micsoda* erők, *micsoda* szociális értékek szükségesek egy nemzet boldogulására — úgy ez nem hogy örvendetes és derűlt hangulatot keltő állapot lenne, hanem egy mélységesen szomorú és szégyenletes körülmény, mely egyformán érint minden magyar embert, legyen az akár leszavazott asszony, akár győzedelmes férfi.

Szomorú és szégyenletes lenne azért, mert ezekre a tehetetlen és logikátlan teremtetésekre van ezideig bízva a *jövő generáció*

nevelése, irányítása, utbaigazítása; s ha ezek képtelenek a neveléssel szorosan összefüggő, azt következetesen kiegészítő további gyökeres munkára, mely a gyermek gondozásból szükségszerűen folytatódik az embergondozás egyetemes missziójában — úgy nagyon természetes, hogy magát az utbaigazítást, a kezdetleges nevelést és lelki-gondozást sem tudják azon a színvonalon elvégezni, amely a kellő alapot megteremti.

Annak nyilvános dokumentálása tehát, hogy a magyar asszony szellemi érettsége még ma sem veheti fel a versenyt az iskola-szolga intelligenciájával, nemcsak hogy nem szeretni való jó ötlet, hanem egy megdöbbenően merész kijelentés, mely ha véletlenül igazságot tartalmazna, hát egyttal Magyarország szégyenét és talán vesztét jelentené!

Tudom és azt hiszem, hogy a legfeministább érzelmi asszony is tudja, hogy tényleg van egy típusa az asszonyoknak, melyet a *közhangulat*, a *tömeg izlése* teremt meg s nem sok köze van az Isten képére teremtett, öntudatos, egyéni vonásokkal ellátott emberhez. De hála Istennek, mi dolgozó asszonyok ezt a típust csak távolról ismerjük s a magunk, munkával elfoglalt körében fel nem találjuk. Talán ezért van, hogy egész más a véleményünk a nő választójogáról, mint az antifeminista tábornak.

Arra kérjük tehát magyar társadalmunknak azt a részét, melynek izlése, hangulata, *erkölcse* teremti meg ezt a kívülről s momentán talán tetszetős és mulattató, de mint látjuk még saját alakítójuk által is megbizhatatlannak deklarált típust, hogy próbáljon jobban és nemzete szempontjából *célszerűbben* és komolyabban alakítani. Talán még ezekből a gerinctelen és más izlése után formálódó asszonyokból is lehetne egy használható táborot szervezni. Mert a hogy minden ember jó példájával, kisugárzó hatásával, izlésével, helyes igényeivel és erkölcsével egyttal *környezete* értékéről is felelős, ugyanugy a közvélemény, közizlés és *közmorál* is minden egyes torzalakért valamiképen felelni tartozik.

S ha ilyen világitásban látjuk a dolgokat, talán nem válik előttünk oly nevetségesnek és mulattatónak, hogy a XX. században, a világháború szétzúllasztó korszakában — mikor minden egyes szociális érzékű munkabíró ember dupla értéket képvisel — éppen Magyarországon szavazták le, mint éretlen, korai dolgot, a nők választójogát. — És ha csakugyan éretlenségről lehet beszélni és emlékünke idézzük, hogy hogyan tárgyalják nálunk a komoly kérdéseket, vajjon csak a női társadalomra illik az „éretlen“ elnevezés?!

Nagyon kérjük a mi kedves asszonytársainkat, különösen lelkeszeink szociálisan érző és cselekvő feleségeit, hogy éppen ezen méltatlan bánásmód folytán dupla ambícióval vegyenek részt a

nemes mérséklettel dolgozó magyar nőmozgalomban, mely immár egyesíti az egyszerű családayát a főrangu mágnásasszonnyal.

Ertsük meg, hogy ez a törekvő nőtábor nem hiúságból vagy valami esztelen elférfiasodásból dolgozik a választójog eléréseért, valamint nem hatalom, vagy uralkodási vágyról, hanem *egy fokozottabb mértékben teljesítendő krisztusi szolgálatról és kötelességteljesítésről van itt szó!*

A mi katonáink.

BARTÓK ZUÁRD.

1896—1918.

Írta: **Orbók Gyula.**

Egy kötelességtudó, lelkiismeretes ifjú hőst vesztett kicsiny egyházunk. Bartók Zuárd önkéntessé lett lelkész-növendékben. Mindenki által szeretett és nagyrabecsült, sokat ígérő fiatal ember volt. Fáradtságot nem ismerve, nyílt jellemmel tett eleget minden feladatának.

Tanulói pályáját a székelykereszturi unitárius főgimnáziumban kezdte meg és ott végzett VI. osztályt, Kolozsváron tett érettségét, szintén az unitárius gimnáziumban!

Középiskoláit elvégezve, a papipályát választotta életpályájának — mint II. éves papnövendék 1916 nyarán otthon volt szünidőn — midőn megtörtént az oláh hadüzenet és menekülni kellett mindenkinek. Az ifju, lelkes hazafi látva szülőinek és testvéreinek szenvedéseit, keserű haragra gyúlt lelkében az oláhok ellen és elhatározta — ha életébe kerül is — katona lesz! Azzá is lett! Szeptember elején szolgálatra jelentkezett. Alig 5 heti képzés után a frontra kéredzett és mint a rohamcsapatnak egyik leglelkesebb tagja Sósmezőre vezényeltetett! Pár hónapi frontszolgálat után tisztiiskolába került, honnan káplári ranggal az orosz frontra helyezték át. Itt küzdött át egy téli háborút minden megszakítás nélkül, még szabadságot sem véve igénybe. Zuárd hallatlan szenvedéseket állott ki. Nem megyek haza, — mondotta — amíg tiszt nem lehetek. Nem akarok szegyenkezni köztetek, mint rongyos baka — írta barátainak. Az orosz lefegyverezés után tétlenül nem akarva ülni, az olasz frontra kéredzett. A parancsnokság helyet adott kérésének. Ez év február havában az olasz frontra vezényelték. Átutazása alkalmával pár napot töltött Kolozsváron barátai

körében. Nagyon rossz előérzettel, könnyezve vett bucsut tőlünk! „Többé nem látlak titeket, érzem. Ha megérdemlem, gondolatok rám is mikor jól van dolgotok.“ Megírom, ha meghalok.“ Ezek voltak utolsó szavai az állomáson őt körülvevő barátaihoz. És ime, jóslása beteljesedett! Augusztus hó 18-án délelőtt fél 12 órakor egy előretolt állásban szíven találta a srappell. Mint katonát méltatni nem tudnám. Eleget mond erről a tábori lelkész és századparancsnok levele, melyet halála után küldtek gyászoló szüleinek. A tábori lelkész írja: Főtisztelendő Uram! Mélységes fájdalommal teszek eleget ama szomorú hivatalos kötelességemnek, miszerint értesitem, hogy Bartók Zuárd, az ön széplelkű fia s a mi rajongásig szeretett hőslelkű bajtársunk folyó hó 18-án az örökélők közé költözött. Magyar becsülete, székely vére hajtotta őt az oláhverő honvédek közé; az ezredbe való lépése első pillanatától utolsó lehelletéig az ideális ifju hősnek csodás mintaképe volt. Sajnos, neki is az jutott osztályrészül, ami a legjobbaknak és legderekabbnak e szörnyű időkben: a legdrágábbat, életét kellett áldozatul adni nemes ügyünkért. Legyen áldott emlékezte! Hősi módon költözött a halhatatlanok közé s fájdalom nélkül mondott bucsut a földi létnek: az ellenséges gránát egyszerre némitotta el bátor szíve dobbanását. Felejthetetlen hősünket sirassa ön még egyszer, de aztán többé ne gyászolja: Ő nem gyász, hanem dicsőséget hozott Csaba királyfi székely nemzetére. Temetése az egész ezred tisztikarának és legénységének részvéte és mérhetetlen fájdalommal ment végbe folyó hó 19-én Susegánában a Piave mellett Olaszországban. Sirja felismerhető helyen, a templom mellett van. Anyakönyvvel van a 302. honvéd gyalogezred lelkészi hivatalánál, az 5. honvéd gyalogezred halotti anyakönyvében. *Dr. Szabó Mihály*, ezredlelkész.

A hős és lelkes ifju katonát épp a halál előtt érte az a kiűntetés, amire vágyott, előléptették zászlósnak. Méltóan zárta le katonai pályafutását. Ott is becsülettel intézte dolgait, tisztársai szeretetével körülövezve. Neve egyedül áll egyházunk hősei között, mert ő egyedül hagyta el csendes életet és biztonságot nyújtó unitárius teológiát, keresve a dicsőséget a harcmezőn. Ő hősnek született, ki képes életét áldozni az igazságért! Legyen áldott emléke! És csendes megérdemelt pihenése!

*

A magunk részéről is pár szót:

A kedves és kedvelt Bartók Zuárdra a papipályán is szép jövő várt. Nyugodt kedélyű, komoly gondolkozású és gondolkodni szerető ifju volt. Gyönyörű baritonjától minden alkonyatkor és napszakban meg-megzendültek a teologia termei. A kolozsvári nagy

templomot is teljesen megtöltötte szépen csengő, színes éneke. Az unitárius papikarnak sokat ígérő és sokra alkalmas tagja lett volna. A volt tanulótlárs érzékeny bucsuja mellé fájdalommal csatoljuk a magunk őszinte és mélyen átértzett részvétét is.

Hőseink emlékének megörökítése.

A háboruban elesett, hősök emlékének megörökítése a háboru befejezhetősevel időszerűvé válik. A megörökítés módja — bizonyára — többeket foglalkoztat. A megörökítésnek több módja fog lenni. Némelyek az idők viharának kitett, sirkőszerű oszlopokra vésett nevekkel, mások a neveket márvány, vagy más alkalmas, szilárd anyagra vésetve, az emléket templomainkban óhajtanák elhelyezni. Ezen utóbbiak közé tartozom magam is, azért mert az idők viharának kitett emlék rövid ideig tart s azon a nevek, éppen úgy, mint a sirköveken, hamar elmosódnának s az ilyen emlékek jókarban tartása több gondot és anyagi kiadást igényel; míg a templomban elhelyezett emlék az idők viharától védve, századokon keresztül hirdetné az utódoknak hőseink emlékét.

Hőseink emlékének templomainkban való megörökítését azért is indokoltnak tartanám, mert az egyszerűség kedvéért — talán a vállásosság rovására — templomainkból sok szívreható száműztünk. Közelebből száműztük a szeretteink emlékét őrző koszorukat, amelyek pedig sok kedvesét sirató, bánatos szívet vonzottak a templomba.

Nem mondom, hogy ezt a fakult levelü, porfogó tarkaságot templomainkba visszahelyezzük, hanem ahelyett fejlesszük templomainkban azt, ami még az érzelmekhez szól. Ez az egyházi zene s ennek legfontosabb eszköze: az *orgona*. Ennek fejlesztésére most kivaló — s talán sohasem pótolható alkalom kínálkozik, ha hőseink emlékének megörökítését egyházi zenénk főeszközével: az orgonával kapcsolatba hozhatjuk.

Egyházközségeink nagyobb részében használhatatlan, ösdi orgonák vannak, melyek rég várják az örök nyugalmat. A még használható is részben az oláh betörés, részben a rekvirálás által megvan bontva, rongálva s javítást, hangolást és átalakítást vár. Így tehát úgy a régieket, mint az újakat átalakítani, javítani, kieserélni kell. Ezek kivételére bizonyos összegekre lesz szükség. De szép lenne, ha nagyjaink az elesett, vagy életben maradt hősök emlékére önerejükön 1—1 szép orgonát állítanának! Nagylelkűségüket az orgona századokig zengené. Az orgonaépítésre szánt, vagy még ezután gyűjtendő összeget kapcsolhatnák a hősök emlé-

kével, úgy, hogy ebből az összegből építenénk, átalakítanánk „hősök emléke“ vagy hasonló felirattal korunk kívánalmainak megfelelő, használható orgonákat; a hősök névsorát pedig az orgona játszó asztalának első részére, esetleg jobb és bal oldalára helyeznők, esetleg feliratnak művészies kivitelben.

Ezzel a móddal hőseink emlékét a legállandóbban megörökítenők, aminek — mivel a karzat rendszerint az ifjuság helye — nevelő hatása: a hősök emlékének kegyeletben tartása erkölcsi gyümölcsöt teremne amellet, hogy elhanyagolt orgonáink fejlesztésében óriási lépést tehetnénk.

Az alap megteremtését hőseink emléke megkönnyítené azáltal, ha erre egységesen egész egyházunkban gyűjtés rendeztetnék. Mivel most népünknel pénz bőven van, csak ügyes módot kell kitalálni s hiszem, hogy az eszme megvalósul.

Az ügynek nagy szolgálatot tehetnének az egyházközségeinkben levő szövetkezetek és ifjúsági egyletek.

A szövetkezetek kedvező mérleg esetén, egyházi, iskolai és társadalmi célokra mindig adakoztak. Ha a vezető lelkészek és tanítók az ügyet felkarolják, bizonyára szép összegekkel járulnának a szövetkezetek is az alaphoz.

Az alapot gyarapíthatnák az ifj. egyletek is, hiszen az egyleti nyilvános előadások, műsoros hálók jövedelmeit eddig is jótékony célokra adtuk, csak nem voltunk mindenütt elég tekintettel magunkra s egyházunk érdekeire.

Nem mondom, hogy özvegyek, árvák, rokkantak és vakok érdekeit ne istápoljuk, hanem azt mondom Pál apostollal: „Jöt tegyetek mindenekkel, de legkiváltkép a ti hitetek cselédeivel.“ A közös célok munkálásával párhuzamban szolgáljuk egyházunk ügyét is: előadásaink jövedelmének bizonyos részét fordítsuk egyházi zenénk fejlesztésére; templomi orgonák építésére, iskolai harmoniumok beszerzésére!...

Tudom, hogy, a háboru alatt anyag és munkaerő hiányában az eszme tettet nem ölthet. A megvalósítás még korai, de a szervezkedés, az előre való gondoskodás: az alapgyűjtés, ha nem sietünk, késő lehet.

Egyházi vezetőségünket kérem vegye az eszmét fontolóra s ha jónak látja, jövőnk érdekében valósítsa meg.

Pálffy Ákos.

*

(Magunk részéről az eszmét helyesnek, üdvösnek tartjuk már csak azért is, mert az emléket a templomi zene műveléséhez kapcsolja. Szerk.)

Id. MÁTÉ LAJOS.

1842—1918.

„Hullnak, hullnak egyre hullnak színe java a magyarnak“ nem csak a világháború vérmézőin, hanem a békés munka verejtékes mezőin is. E szavak jutnak eszünkbe, midőn id. Máté Lajos emlékezetét e pár sorban felújítani kívánjuk.

A régi mesteri gárdának tetőtől talpig hív munkása és becsületes tagja volt id. Máté Lajos. Mesternek hívták kezdettől fogva, mint olyant, ki a gyülekezetben az énekezőségét, az iskolában pedig a tanítást végezte. Ma nem csak a cimben, hanem a szolgálatban is nagy változás van. Ezeket a jó mestereket az élet tanította a paedagogiára, a hivatásával járó felelősségre, a munka szeretetére, az állás megbecsülésére, embertestvéreinek szolgálatára s ama Krisztusi parancsra: „Légy hív a kevéssel s többre bizatol ezután.“

A mai kor gyermeke csodálkozik, ha hallja, hogy egy VII. VIII. osztályt végzett kitünő tanuló, mint Máté Lajos is évi 15 frtért vállalt tanító. ágot, legfeljebb 100 fr. értékért énekezőségét.

Csak az önszorgalom és takarékos gazdálkodás segítette, hogy családot alapítsanak, derék gyermekeket neveljenek s még valamit a vénség erőteljes idejére is gyűjtsenek.

Csalódnék azonban, ki a régi jó mesterekről feltételezné, hogy oly csekély jövedelem mellett kevés időt fordítottak az elvállalt munka betöltésére. Rájuk is talált az a közmondás: „Ha nem éri kardod, told meg egy lépéssel.“ ők is megtoldották a tanítás idejét a hajnal óráival s a téli hónapok lelkiismeretes kihasználásával. Volt is látatja, mert öregebb hallgatónk tőlük tanulták, hogy miként kell becsülni a vallást, látogatni az Istenházát, énekelni a dicséreteket és zsoltárokat. Bizony igaz, hogy hullnak, hullnak, egyre hullnak, kik gyönyörködnek az Ur házában dolgaiban, kiknek énekétől csengett a templom, emelkedett a buzgóság. Lehet ma is kivétel, tisztelet adassék az ilyeneknek, fájdalom azonban, hogy a legtöbb helyen: „sirnak sionnak utai és nincsenek kik felmenjenek az innepre.“ A vallásos élet ápolása, ébren tartásában áldásos munkát végeztek öreg mestereink. Azért sajnáljuk távozásukat.

Ezekben csak nem eléggé adva is van id. Máté Lajos közhasznú munkássága, de még beszédesebbé teszik életrajzi adatai. Született 1842 jan. 6-án. Kénosban. Egyszerű székely szülői már korán kinézték a gyermekből a sokra termettséget s azért iskoláztatták, előbb Székelykeresztúrt, majd Kolozsvárt. A VII-ik osztályt

járta, mikor Kriza püspök a recsenyédi kántortanítói állással tisztelte meg, a mit örömmel fogadott. Öt év mulva a városfalvi ekklesia hívja el, hol 39 évet szolgált templomban és iskolában. Közben énekevezéri és tanítói oklevelet szerzett, 44 évi szolgálat után pedig 1905 évben nyugalomba vonult. Templomi és iskolai szolgálatáról mindig úgy nyilatkozott: „Az én terhem könnyű, az én igám gyönyörűség” és számára mind a kettő valóban az elismerés és tisztelet számos babérleveleit termette meg.

Hü neje Jovics Juliánnával 55 évet élt. A minta képül szolgáló családi életet 4 fiu és 4 leány gyermekkel áldotta meg az Isten. Kiket midőn felnevelt, s jó reménnyel szép jövőt ígérő pályájukra gondolt, im akkor törte meg boldogságát két gimnázista tanuló fiának korai gyászos halála. Haláláig siratta őket s nem akart vigasztalást bevenni, mivel nem voltak már Áron és István fiai.

Akár hivatalos szolgálataiban, akár családi életében tekintjük, id. Máté Lajos nagy és nemes lélek, igazi mester volt. Élete egy folytonos, közjóra irányzott áldásos, önzetlen munka volt. Szerették és becsülték is hivei. „Tiszteletes”-nek nevezték. A két Homoród népe jó barátja volt kik hosszas betegsége alatt igazi részvételt látogattuk, halálában pedig igazán megsiratták.

Kénos szülőfalujának 200 koronát ajándékozott harang véltre. Halánk és köszönetünk legyen azon ígéret, hogy emlékét hiven megőrizzük.

Kénos 1918 szept. 30.

Id. Sándor Gergely.

Tűzhely mellett.

A Harang s az Orgona

— Ütő Lajos. —

Egész véletlenül kerültek össze. Sokáig feküdtek egymás mellett s csak mikor megszólaltak ismertek egymásra a haretéren a Harang s az Orgona.

Egyszerű kis faluban éltek, a mi falunkban. Szép, nagy templomban laktak, a mi templomunkban.

— Emlékszel-e még? Ünnepnapokon mily méltóságosan hívogattam az embereket az Isten házába? Hangomra figyelt mindenki, várta azt a pillanatot, mikor megszólaltam. Mintha a szívek is mind utánam dobbantak volna. Ott himbáloztam a magasban s élvezettel néztem, amint a domboldalon egymásután jöttek tarka öltözetben a falu vénei, jókedvű ifjai. Hosszú, kibontott hajjal a leányok, némelyek széles pántlikával, a legények bokkrétával, fényesre

kefált csizmával, jóságos arccal az öregek. — És amikor munkaidő volt, milyen élvezettel néztem le a Kisküküllő kanyargó partjára s a parton tul épült templomok harangtársaimra. Akkor még béke volt. Akkor láttunk mosolyt, hallottunk vidám kacagást. Vége, mindennek vége.

A folyó partján nyílt virágok illata fölhatolt hozzám, gyönyörködtem az emberek munkáiban s nézegettem a hatalmas erdőt, hallgattam dalosainak énekét.

— Milyen boldog idők voltak — bugja az Orgona.

— Aztán mikor a hó fehér drapériája redőzött a hegyoldalokon, lakodalmas népet hívogattam az Urnak házába, a szent esküvésre. A jókedvű fiatalok még álmomból is felvert s én örömmel köszöntöttem éjjélkor az új esztendő.

Nehéz izzadságcseppek gyöngyöztek az ágyu hideg csövén, katonák jöttek letörülni a reggeli harmatot róla.

De a Harang csak tovább sugdosott az Orgona fülébe.

— Aztán egyszer láttam, hogy sir a falu, jajveszékél minden asszony, a fiatalok könnyezve haladnak az állomás felé s mind felültek a fellobogózott vonatokra.

Sirva jött a póp is a templomba. Megtudtam, hogy háborut visel az ember, de egyebet nem értettem belőle. Ettől a peretől fogva szomorú volt mindig a nép s mintha a falu képe is megváltozott volna. A leányok fekete kendőt kötöttek, mint akkor, — tudod — amikor temettünk. — S ha nagy ritkán egy-egy fiatal tünt fel előttem, azt is alig tudtam felismerni, csáko volt a fején, kard az oldalán, sarkantyú a csizmáján.

S egyszer egy este — óh istenem — erős ütést éreztem oldalomon. Darabokra törtek, az ablakon részeim kivetették, mintha a világ legelvetemültebbje lettem volna. Hangosan zokogott körülöttem mindenki s most már tudom én is, mi a háború.

— És te? — mondj valamit magadról, mondj valamit a mi kis falunkról.

Zokog az Orgona.

— Nem tudok semmit. Most is úgy van minden, mint akkor volt. Barátodat, a harangozót régen eltemettük s idegen alakok ültek az én játszó asztalomnál is. Óh hányszor temettünk már.

— De, hogy kerültél ide?

— Ide? Alig tudok visszaemlékezni. Én mindig a lelkekhez szóltam, az Istent kerestem. Rezeittem a szívek hurjait, összegyűjtöttem az érzelmeket s vittem ég felé. Kisérttem a legszentebb imádságot, a zsoldárok dalait és... igen... és...

— Mi az?

— Akkor is... akkor is épen egy zsoldárt kísérttem halk, bugó hangon, amikor kidobtak helyemből. Végkép elnémultam.

Nem hallottam én zokogást, — sirni sem tudnak már — csak egy mély, nehéz sóhajtást, melyet felejtteni nem tudok soha. Gyilkoló golyót faragtak belőlem, ki zsoltárok éneklésén kívül mást sohasem tettem.

— Félelmetes ágyut belőlem, ki imádkozni tanítottam az embert.

— Itt kell átsüvitenem idegen égen s megütközni majd egy ártatlan szívbe.

— *Mind falunknak népe, kit imádságos könyve mellől hoztak el e szörnyű vérfürdőbe.*

— De — meglásd — vad leszek. Vad, milyen egy társam sem volt még talán soha.

— *Mind faluját vesztett fiú, ott a rohamoknál.*

— Vad leszek és ölök, ha otthon el nem értük a békét, akkor itt... itt... majd megteremtjük.

Hatalmas dőrej hallatszik, nyomában földrengés indul.

Megreszket a föld, a levegő. — A Harang válaszol az Orgona szavára.

A mi harangunk, a mi' orgonáknak.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Az E. Főtanács okt. 27-én lesz. Kiemelkedő tárgyai: főgondnok-választás, az E. K. Tanács reformja, új fegyelmi törvény, a közigazgatási bíráskodás szabályozása, kodifikáló-bizottság szervezése, unitárius leányotthon, székely hadiárva-k otthona, földmives-iskola szervezése, kereszteri konviktusi szabályzat, választás lesz számos állásra: E. K. Tanácsba, Főtanácsba, jószágfelügyelőségi elnök, előadó, számvevő, közügy-igazgató, pénztári ellenőr, teol. dékán, koll. könyvtárnok, kereszteri isk. gondnok, stb. Segély- és tanügyek, számadások és költségvetések s más tárgyak is próbára fogják tenni a kitartó türelmet,

Lehet-e köri képviselő olyan egyén, aki nem lakik az egyházközség területén? Ez a kérdés is a f. évi főtanács döntésére vár egy fölmerült esetből kifolyólag. Reméljük, hogy a válasz igenlő lesz, mert hiszen a főtanácsban olyan általános egyházi érdekű kérdések forognak fenn, amelyek nem föltétlenül kívánnak kisebb körre szorító érdekeltséget.

Főtanácsai szónok. A főtanácsban, október 26-án d. e. 10 órakor az unitárius templomban *Páll* Ferenc oklándi esperes fog egyházi szónoklatot tartani.

A Dávid Ferenc-Egyletben Ütő Lajos lelkész fog felolvasást tartani a háborúnak a néplelékre gyakorolt hatásáról. Ezt a közérdekű tárgyat megbeszélés fogja követni, hogy az egyleti tagok tájékozódjanak nagy morális feladataik felől. A közgyűlésen imát mond Zoltán Sándor lelkész.

Az unitárius lelkész kör okt. 26-án 9 órakor Kolozsvárt gyűlést tart. Főtárgya lesz Kovács Lajos lelkész felolvasása: Az unitárius lelkész helyzete az egyházban.

Tankönyv beszerzésére tettek alapítványt (1165 K) a kolozsvári főgymnáziumhoz az 1891—92-ben végzett osztálytársak. Jó gondolat, szép tett.

Szentiványi József farnosi birtokost, néhai Szentiványi Gyula kuriai bíró fiát, a kolozsdbokai egyházkör gondnokává választotta. Gratulálunk.

Új lelkész. Szentábrahámról Máthé Lajos jeles lelkészjelöltet a főt. püspök ur kinevezte rendes lelkésznek. Kívánjuk, hogy békeségben és hűvel egyelértően építse Isten országát.

Dévaványára Benke Gyula okleveles tanítójelöltet a püspök ur kinevezte rendes tanítónak. Szép feladat vár rá a gyermekek nevelése és a hívek gondozása körül is. Jó siker kísérje munkáját.

Házasság. Gyányi Eszti kegyesgyarmati lakos, özv. Gyányi Zsigmondné kedves leánya, Mihály István turkevei lakóssal szept. 30-án házassági frigyre lépett. Boldog életet és megelégedést kívánunk az ifju párnak.

László Domokos ny. kir. táblai bíró elhunyt Kolozsvárt f. évi szept. 19-én 75 éves korában. Az érdekes férfi hosszú évekig volt tevékeny munkása a magyar igazságszolgáltatásnak, minek jutalmául a király a III. o. vaskorona renddel tüntette ki. Egyházi ügyeink iránt nagy érdeklődéssel volt, mint az udvarhelyi kör f. ü. gondnoka. Midőn Kolozsvárra költözött és lemondott, tiszteleti gondnoksággal tüntette ki a főtanács. Szép és virágzó családban hagyta hű nejét, kivel 33 évig élt boldog életet. Családjának szerető, gondozó támasza volt.

Dr. Lenmann Róbertné martonosi Gálffy Zsuzsa Kolozsvár női társadalmának egyik kedves és kedvelt tagja elhunyt okt. 9-én. Szerette az életet, mert szerette az embereket. Hosszu évek alatt testvérei gyermekei vették körül, kiket oly édesen szeretett, minha övéi lettek volna. Hogy mily sok tisztelője és barátja volt, a temetésén nyilvánult részvét bizonyította. Az erőtéljes, munkás nő halála váratlanul következett be. Egykori szeretett papja és püspöke: Ferencz József mondott megható imát a koporsó mellett, a sirnál Ürmösi Károly esperes. Legyen csendes pihenése.

Szorványokban lakó hiveink lelki gondozásáról igen figyelemre méltó és becses tanulmányt irt Ébert András derzsi lelkész az udvarhelyi lelkész kör megbízásából. Egyházunknak egyik leg-égetőbb kérdéseire olyan világítást vet a füzet, amely sok homályt eloszlat és sok kötelességet föltár. Érdekes, hogy a füzetrel már az E. K. Tanács gyűlésén is foglalkoztak és sürgették a gyors munkábalépést.

A székelykereszturi gazdasági iskola ügyében egy lépéssel előrehaladtunk. Győrfi Géza szaktanár miniszteri jóváhagyással meglátogatta kereszturi főgimnáziumunkat, megvizsgálta a helyi viszonyokat és igen jó és kedvező véleménnyel van. Erről rövid idő alatt megteszi jelentését a miniszternek és az E. K. Tanácsnak.

Szép áldozatról emlékezünk meg. Id. jobbágyfalvi Nagy Lajos még 1905-ben a jobbágyfalvi unitárius egyházközségnek aján-dékozta a község közepén levő értékes telkének teljes feleresztét. A telek ma 6000 koronát ér. Köszönjük az áldozatot s reméljük, hogy egykor szép unitárius papi ház fog díszlelegni rajta.

Az ő emlékére. Jól esik a gyászoló szívnek, ha a drága halott sírjára egy szál nyíló illatos virágot tehet. Ezzel még nem elégszik meg. Fölfedezi, hogy a kis unoka kezd hasonlítani a szeretett, de már elhunyt nagyszülőkhöz. Emlégeti nevöket, mutogatja képöket. Többet is tesz. Emlékét megörökíti úgy, hogy annak gyümölcsét örizzék mások is. Így lesznek élővé a halottak. Így szerez dicsőséget a gyermek a szülőnek, az örökös jöltevőnek.

Három Kóváry testvér neve díszítette az unitárius egyház tagjai névsorát. László az író, Mihály az ügyvéd és Endre a festő. Mindenik érdekes és értékes ember volt a maga nemében. Az író nevét könyvei, a festőt képei után addig fogják emlegetni, amíg Magyarországon lesz a ki érdeklődjek a magyar történelem és a művészet iránt. Kóváry Mihály a társadalomban úgy magaslott ki, mint a vivás mestere. Iskolája volt és sok tanítványa. Az ügyvédi kamarának titkára volt s irodája egykor nagyhirű. Hogy ezeket az emlékeket a multból visszaidéztük, arra Kóváry Dalma urleány, a zene-konzervatorium tanára adott okot és alkalmat azzal, hogy atyja, „Ujtordai Kóváry Mihály és testvére Ernő emlékére“ belépett a D. F. E. örökös alapítói közé. Lám, hogy terem a cselekedet nyomán a gondolat s hogyan újulnak meg amik régen elmultak. Tiszteletünk és köszönetünk érette. (246).

247., 249. Dr. Pálffy Ferenc és Guidó Béla, a küküllői körü Dávid Ferenc-Egylet elnöke és alelnöke, a világi és egyházi vezér együtt, egyszerre sorakoztak örökös alapítóink közé. Ezt a lépést már azért is köszönettel fogadjuk, mert fiókegyleteinknek útmutatóul szolgálhat az együttműködésre. Leginkább egyleti tag-

társainktól függ, hogy egy év múlva, midőn a D. F. E. 35 éves lesz 350 örökös alapítója legyen, hiszen a 300-ik már meg van.

250., 251. Dobieczky Sándorné orsz. képviselőné a Dávid F.-Egylet munkájában részt akar venni s azért beküldi Kovács Imre lelkész útján a 100 kor. örökös alapítói díjat. Örömmel iktatjuk be a sorozatba. 251-ik lett Bardocz László nejével Tordáról. Onnan már sokan jöttek, de többen fognak jönni. Ugy legyen.

Egy székely asszonyhoz bement a szomszédjában nyaraló városi tanító. Anikó néni — szól a tanító —, nem lenne szives fölvaltani ezt a százkoronást? Anikó néni benyul a nagy ládába, ki vesz valami kalendáriumos könyvet és a tanító előtt lapozza, forgatja. A tanító csak úgy ámul-bámul, mert a levelek között elég sűrű egymásutánban megvillan egy-egy ezeres bankó. Mikor a kalendáriumot végigforgatta Anikó néni, így szólt: No nézze meg az ember, nem tudom elvaltani a tanító urét, mert nekem csak ilyenek vannak.

Ez ma nem nagyítás, csak az a baj, hogy az új gazdag emberekkel nem igen találkozunk az adakozók között. 500 névre járt a Közlöny, akik eddig soha nem fizettek, de most alapítók lehetnének.

A Berde-ebéd a f. évben szintén érezteti a háboru hatását, mert a magas árak miatt a résztvevők öt koronát ráfizetnek.

Az egylet pénztárába július 15-től szept. 15-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Durugy Ferenc Szászsebes 1918—19-re, Dr. Demeter Lőrinc Székelyudvarhely 1913—1918-ra, Ajtay János Táboriposta 363, Kovács Károly Marosujvár, Kádár Károlyné Arad, Zsakó Gyula Budapest 1918-ra, Antal József Ágostonfalva, Botár János igazgató, Özv. Kerekes Ferencné Torockó 1917—1918-ra, Jancsó Sándor Fogaras. Albert Lőrinc Bölön, Borbély Andor Wien, Ajtai Kovács Albert Igló 1918-ra, Murvay Lajos Fiátfalva 1917—1918-ra, Dr. Tuszka Marienbad 1918—1921-re.

Alapítói díjban fizettek: Kócs András Felsőszék 50 K (II. r.), Tarcsafalvi Albert és neje Imets Zsuzsa Kolozsvár 100 K, Reichert Károly Kőbor 100 K, Unitárius Egyházközség Aranyosrákos 100 K, Mórucz Mártonné Vári Eszter emlékére férje Kolozsvár 100 K, Halmágyi Sándor emlékére Halmágyi Gábor. Brassó 100 K, Nemes József es. és kir. őrnagy Kolozsvár 100 K, Pap Sándor lelkész emlékére Pap Gyula 25 K, Dr. Boros Györgyné Kolozsvár 50 K (II. r.), Jakab Gézané emlékére Jakab Géza Kolozsvár 100 K, Szigethy Istvánné Albert Anna emlékére Albert Dénes és neje Szigethy Berta Kolozsvár 200 K, Bede Jankó emlékére Bede János Kolozsvár 100 K, Szathmáry Ferenc Abásfalva 100 K, Dr. Egyed Balázs Székelyudvarhely 100 K, Szinte Ferenc és neje Désfalva

20 K, Pálfi Károly igazgató-tanár emlékére Dr. Pálfi Ferenc Kolozsvár 100 K, Lőrincy Géza Székelykeresztúr 100 K.

Az U. K. céljaira ajándékozott Ajtay János hadnagy 17 K 50 f., K. Nagy Miklós Kolozsvár 5 K. — Fogadják az egylet köszönetét.

A küllőköri fiókegylet pénztárába fizettek: Járay Béla, Sándor Gergely, Unitárius Egyházközség Désfalva, Molnár János, Unitárius Egyházközség Adámos, Id. Ütő Lajos, Unitárius Egyházközség Dombó, Biró Pál Magyarszentbenedek, Kovács István Bethlenszentmiklós, Székely Tihamér, Varga Andor, Unitárius Egyházközség Magyarsáros, Szász Dénes Harangláb, Pál Miklós Dicsőszentmárton 1918-ra, Nagy Béla Segesvár 1912-re. — Kolozsvár, 1918. szept. 15-én. *Gálfi Lőrinc*, pénztárnok.

Az egylet pénztárába szeptember 15 től október 15-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Ürmössy Jenő tanár Kolozsvár 1918-ra, Lőrinci Domokos Csekefalva 1918—1919-re, Dr. Májay Dezső Tasnád, Gegezi Samuné Torda 1917—1918-ra, Tamás Lajosné Kolozsvár 1918—1920-ra, Bakó Lázárné Újszékely, Móricz Márton Kolozsvár 1918-ra.

Alapítói díjban fizettek: Sándor Géza Alsósiménfalva 20 K, Guidó Béla, Dr. Pálffy Ferenc Dicsőszentmárton 100—100 K, Újtordai Kőváry Dalma Újtordai Kővári Mihály és Ernő emlékére Kolozsvár 100 K, Kovács József Kolozsvár 30 K, Dobieczyk Sándorné Budapest 100 K.

Az aranyostordaköri fiókegylet pénztárába fizettek: Id. Horváth József, Özv. Solymossy Miklósné Torda 1917—1918-ra, Alsó-, felsőszentmihályi, bágyoni, csegezi, kövendí, komjátszegi, mészköi, sínfalvi, szindi, tordai, tordaturi, várfalvi egyházközségek és Lőrincy Dénes esperes Torda 1918-ra.

A felsőfehérvári fiókegylet pénztárába fizettek: Bedő Ferenc Fogaras 1904—1912-re, Bencédi Pál Homoródújfalu 1912-re, Kiss Aladár Olthéviz 1910—1913-ra, Kiss Aladárné 1910—1913-ra, Kolesár János 1912—1917-re, Péterffy Gyula, Péterffy Gyuláné 1913—1918-ra, Incze Zsigmondné 1910—1912-re, Incze Zsigmond 1913—1917-re, Osváth Gábor, Osváth Gáborné Ürmös 1912—1918-ra, Kovács László Alsórákos 1911—1917-re, Ütő Béla, Ütő Béláné 1910—1918-ra, Kelemen István, Kelemen Istvánné Felsőrákos 1913—1918-ra, Pál György Alsórákos, Gáspár Mihály 1912-re, Nagy Árpád Ürmös 1911—1918-ra, Antal József Alsórákos 1912—1913-ra, Antal P. Zsigmond 1912-re, László Gyula Kőhalom 1912—1917-re, Kőhalmi leányegyház 1911—1918-ra, Máté Zsigmond Ürmös 1913—1918-ra, Gyerő György 1913—1918-ra, Kallós T. József Datk 1913—1917-re, Osváth Ferenc Segesvár 1912—1918-ra, Kiss Jenő, Kiss Jenőné 1911—1917-re. — Kolozsvár, 1918. október 15-én. *Gálfi Lőrinc*, pénztárnok.

